

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સંરક્ષણ ખાતા(પેન્શન) ના નિયંત્રક અને અન્ય

વિરુદ્ધ

એસ. બાલચંદ્રન નાયર

ઓક્ટોબર ૨૧, ૨૦૦૫

[અરિજીત પાસાયત અને ડૉ. એ. આર. લક્ષ્મણન, ન્યાયધીશ અને ન્યાયધીશ]

સેવા કાયદો:

આર્મી પેન્શન રેગ્યુલેશન્સ-નિયમ ૧૭૩-આર્મી પર્સોનેલ-
બીમારીને કારણે અપંગતા પેન્શન-ઉપાડવાની યોગ્યતા:સંબંધિત કર્મચારી
અપંગતા પેન્શન માટે હકદાર નથી કારણ કે તેને થયેલી બીમારી લશ્કરી સેવાને
આભારી ન હતી.

પ્રતિવાદીની સેનામાં પસંદગી કરવામાં આવી હતી.તેમની સફળતાપૂર્વક તબીબી તપાસ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ તેમને વિવિધ સ્થળોએ નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.તેમણે કેટલીક તબીબી સમસ્યાઓ વિકસાવી હતી અને લાંબી સારવાર પછી, તેઓ સેવામાં ચાલુ રહેવા માટે અયોગ્ય હોવાનું જણાયું હતું.મેડિકલ બોર્ડે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે પ્રતિવાદીએ ભોગવેલી બીમારી લશ્કરી સેવાને આભારી નથી.ત્યારબાદ તેમને સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા.તેમણે અપંગતા પેન્શન માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો જે નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.તેમણે સફળતાપૂર્વક હાઈકોર્ટનો દરવાજો ખખડાવ્યો હતો.એટલે વર્તમાન અપીલ.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠરાવ્યું:

આર્મી માટે પેન્શન રેગ્યુલેશન્સના નિયમ ૧૭૩ હેઠળ, ડિસેબિલિટી પેન્શનની ગણતરી ત્યારે જ કરવામાં આવશે જ્યારે ઈજા, ઈજા અથવા રોગને કારણે અપંગતા આવી હોય જે લશ્કરી સેવાને આભારી હોય અથવા લશ્કરી સેવા પહેલાં અસ્તિત્વમાં હોય અથવા લશ્કરી સેવા દરમિયાન ઉદ્ભવી હોય અને લશ્કરી સેવા દરમિયાન વધી હોય.જો આ શરતો સંતોષાય છે, તો આવશ્યકપણે પદધારી અપંગતા પેન્શન માટે હકદાર છે.મેડિકલ બોર્ડનો

અભિપ્રાય સ્પષ્ટ હતો કે પ્રતિવાદીને થયેલી બીમારી લશ્કરી સેવાને આભારી ન હતી.પ્રતિવાદી અપંગતા પેન્શન માટે હકદાર નથી.[૪૩૭-ઇ; ૪૩૮-સી]

ભારત સંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ બલજિત સિંહ, [૧૯૯૬] ૧ એસ. સી. સી. ૩૧૫ અને ભારત સંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ ધીર સિંહ ચીન, કર્નલ (નિવૃત્ત) [૨૦૦૩] ૨ એસ. સી. સી. ૩૮૨ પર આધાર રાખ્યો હતો.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર ૧૬૪૬/૧૯૯૯.

ડબલ્યુ એ નંબર ૮૩૮/૧૯૯૭ માં કેરળ હાઈકોર્ટના ૨૪/૯/૯૭ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ માટે મોહમ્મદ ટી. એમ. યુસેફ, રુદ્રેશ્વર સિંહ અને શ્રીમતી અનિલ કટિયાર.

પ્રતિવાદી માટે એ રઘુનાથ.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

અરિજીત પાસાયત, ન્યાયાધીશ, ચેલેન્જ આ અપીલમાં કેરળ
હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે આપેલા ચુકાદાને પડકાર્યો છે, જેમાં કહેવામાં આવ્યું
છે કે પ્રતિવાદી અપંગતા પેન્શન માટે હકદાર છે.

વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિ મૂળભૂત રીતે નીચે મુજબ છે:

પ્રતિવાદી સિગ્નલ કોર્પ્સમાં ૭/૨/૧૯૭૨ પર ભારતીય સેનામાં
જોડાયો હતો.લશ્કરી સત્તાવાળાઓ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી પસંદગી પ્રક્રિયા
દ્વારા તેમની નિયમિત સેનામાં પસંદગી કરવામાં આવી હતી અને તેમની સંપૂર્ણ
તબીબી તપાસ કરવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ તેમણે ૩ એમ. ટી. આર. ગોવામાં
બે વર્ષના સમયગાળા માટે લશ્કરી તાલીમ લીધી હતી.તાલીમ પૂર્ણ કર્યા પછી
તેમને ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે જબલપુર ખાતે સિગ્નલ કંપનીમાં નિયુક્ત
કરવામાં આવ્યા હતા.ત્યારબાદ તેમને પંજાબના સરહદી વિસ્તારમાં તૈનાત
કરવામાં આવ્યા હતા.જો કે, તે વાસ્તવિક લડાઈ કામગીરી અથવા લડાઈ ક્ષેત્રમાં
સામેલ નહોતો.તેઓ રેડિયો મશીનની ઓફિસમાં કામ કરતા હતા.તેમને કેટલીક
તબીબી સમસ્યાઓ થઈ હતી અને તેમને ૧૦/૮/૧૯૭૭ પર ચંદીગઢની
કમાન્ડ હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા.તે સંપૂર્ણપણે સાજો થયો ન

હતો અને તેને કિડનીની કેટલીક જટિલતાઓ હતી અને તબીબી સત્તાવાળાઓએ તેની બીમારીને 'ચિંતા ન્યુરોસિસ' તરીકે શોધી કાઢી હતી.ડિસેમ્બર ૧૯૭૯માં તેમને ફરીથી ચંદીગઢ મિલિટરી હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા અને લાંબી સારવાર બાદ તેમને બહાર કાઢવામાં આવ્યા હતા અને તબીબી અધિકારીઓનો અભિપ્રાય હતો કે તેઓ સેવામાં ચાલુ રહેવા માટે અયોગ્ય બની ગયા હતા અને તેમને 'ઈ ઈ ઈ' એટલે કે 'અયોગ્ય અને નકામું' ની શ્રેણી હેઠળ મૂકવામાં આવ્યા હતા અને આખરે તેમને સેવામાંથી રજા આપવામાં આવી હતી.

પ્રતિવાદીએ અપંગતા પેન્શન માટે અરજી કરી હતી.સત્તાવાળાઓ દ્વારા આ આધાર પર નકારી કાઢવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીની અપંગતા લશ્કરી સેવાને આભારી નથી.એવું પણ કહેવામાં આવ્યું હતું કે લશ્કરી સેવા દરમિયાન અપંગતા અસ્તિત્વમાં હતી અથવા વિકસિત થઈ હતી અને/અથવા તેનાથી વધુ વકરી હતી તેવા કોઈ પુરાવા નથી અને તે મુજબ લશ્કરી અપંગતા પેન્શનને નકારી કાઢવામાં આવ્યું હતું.તેમની વિવિધ રજૂઆતોએ કોઈ સકારાત્મક પરિણામ ન લાવ્યું હોવાથી તેમણે કેરળ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ અરજી દાખલ કરી હતી.એક વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ચુકાદો આપ્યો હતો કે પ્રતિવાદી સંવેદનશીલ અને તોફાની વિસ્તારોમાં કામ કરતો હતો અને તેનાથી તેનો રોગ વધ્યો હોવો જોઈએ અને લશ્કરી સેવાનો તણાવ અને ડાઘ તેની માંદગીનું એકમાત્ર કારણ હતું અને તે સ્પષ્ટપણે તણાવ અને તણાવને આભારી હતું.તેથી,

વર્તમાન અપીલકર્તાઓને અપંગતા પેન્શનનું વિતરણ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને પડકારતા, કેરળ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી.ડિવિઝન બેન્ચે વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા રિટ અપીલને ફગાવી દીધી હતી.

ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ અપીલકર્તાઓનું વલણ એ હતું કે રિટ અરજી મોડેથી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને માત્ર વિલંબને કારણે જ રિટ અરજીને રદ કરવી જોઈતી હતી.અપંગતા પેન્શન માટેની વિનંતી ૧૯૮૦માં નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને તેમને કહેવામાં આવ્યું હતું કે તેઓ છ મહિનાના સમયગાળામાં અપીલ દાખલ કરી શકે છે.રિટ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવે તે પહેલાં જ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.વધુમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે મેડિકલ બોર્ડ પોતે જ શોધી કાઢ્યું છે કે પ્રતિવાદીએ ભોગવેલી માંદગીને લશ્કરી સેવાને આભારી ન ગણી શકાય અને જ્યારે મેડિકલ બોર્ડ જેવી નિષ્ણાત સંસ્થાએ અભિપ્રાય આપ્યો ત્યારે અધિકારીઓ હકીકતમાં આવા નિર્ણયથી બંધાયેલા હતા અને વિદ્વાન સિંગલ જજ તેમના મતે ન્યાયી ન હતા.ડિવિઝન બેન્ચે આ આધાર પર અપીલને ફગાવી દીધી હતી કે જ્યારે પ્રતિવાદી લશ્કરી સેવામાં જોડાયો ત્યારે કોઈ માનસિક અપંગતા જોવા મળી ન હતી.જ્યારે તેઓ

સરહદી વિસ્તારમાં હતા ત્યારે આ બીમારી થઈ હતી તે હકીકત સ્પષ્ટપણે સાબિત કરે છે કે આ બીમારી લશ્કરી સેવાને આભારી હતી.હકીકત એ છે કે પ્રતિવાદી સરહદી વિસ્તારમાં કામ કરતો હતો તે થોડો તણાવ અને તાણ પેદા કરતો હોવો જોઈએ અને તેથી, સિંગલ જજ તેના તારણોમાં સાચો હતો.

અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સશસ્ત્ર દળોની તબીબી સેવા માટેના નિયમો, ૧૯૮૩ (ટૂંકમાં 'નિયમો') એવી બિમારીઓ પૂરી પાડે છે જે આવી સેવાને આભારી છે.નિયમન ૪૨૩ નો ચોક્કસ સદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.વધુમાં, મેડિકલ બોર્ડ જેવી નિષ્ણાત સંસ્થાના ડ્રાફ્ટિકોણને ઉચ્ચ અદાલતે હળવાશથી નકારી કાઢવો જોઈએ નહીં.તબીબી તપાસ પર, તબીબી બોર્ડની કાર્યવાહીમાં નોંધાયેલા મંતવ્યો નીચે મુજબ છે:

"ભાગ-૧-વ્યક્તિગત નિવેદન

ચિંતા ન્યુરોસિસ ૩૦૦ (એ) (વી ૬૭)

ભાગ ૨-કેસનું નિવેદન

ચિંતા ન્યુરોસિસ ૩૦૦ (એ) (વી ૬૭)

લેફ્ટનન્ટ કર્નલ બી. એન. મજૂમદારનો અભિપ્રાય, એએમસી
વર્ગીકૃત નિષ્ણાત (મનોચિકિત્સા) કમાન્ડ હોસ્પિટલ (સી) ચંદીગઢ તારીખ
૧૧/૨/૧૯૮૦.

એક યુવાન સિપાહીમાં ચિંતા ન્યુરોસિસનો એક કેસ જેની સારવાર
પ્રત્યેની પ્રતિક્રિયા નબળી છે અને તે કોઈ ઈચ્છા બતાવતો નથી કે તેની
અપંગતાને દૂર કરવા માટે કોઈ પ્રયાસ કરતો નથી.તેને વધુ ઉપચારથી ફાયદો
થવાની અને ભવિષ્યમાં એક તંદુરસ્ત અને સ્થિર સૈનિક બનવાની શક્યતા
નથી.તેથી તેને વધુ લશ્કરી સેવા માટે અયોગ્ય માનવામાં આવે છે અને તબીબી
શ્રેણી આરઈઈ (મનોવૈજ્ઞાનિક) ની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

ગોપનીય

"પ્રકૃતિમાં એક બંધારણીય રોગ જે સેવાની સ્થિતિ સાથે
સંકળાયેલો નથી.

સેના માટે પેન્શન નિયમો (ટૂંકમાં 'પેન્શન નિયમો') નો પણ
સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો.આવા નિયમનોનો નિયમ ૧૭૩ નીચે મુજબ છે:

અપંગતા પેન્શન આપવા માટેની પ્રાથમિક શરતો:

"૧૭૩.જ્યાં સુધી અન્યથા વિશેષરૂપે પ્રદાન કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અપંગતા પેન્શન એવી વ્યક્તિને આપવામાં આવી શકે છે કે જે લશ્કરી સેવા દ્વારા જવાબદાર અથવા વધુ ગંભીર હોય અને ૨૦ ટકા કે તેથી વધુ મૂલ્યાંકન કરાયેલ હોય તેવી અપંગતાને કારણે સેવામાંથી અક્ષમ હોય.

લશ્કરી સેવા દ્વારા અપંગતા જવાબદાર છે કે નહીં તે પ્રશ્ન પરિશિષ્ટ-૨ના નિયમ હેઠળ નક્કી કરવામાં આવશે.

પરિશિષ્ટ-૨નો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:

"૨.અપંગતા અથવા મૃત્યુને લશ્કરી સેવાને કારણે સ્વીકારવામાં આવશે, જો કે તે પ્રમાણિત છે કે -

(અ) અપંગતા ઘા, ઈજા અથવા રોગને કારણે થાય છે જે -

(૧) લશ્કરી સેવાને આભારી છે; અથવા

(ર) લશ્કરી સેવા પહેલાં અસ્તિત્વમાં હતું અથવા તે દરમિયાન ઉદ્ભવ્યું હતું અને તેનાથી તે વધુ ઉગ્ર બન્યું છે અને રહ્યું છે;

(બી) મૃત્યુને કારણે અથવા તેના દ્વારા ઉતાવળ કરવામાં આવી હતી –

(૧) લશ્કરી સેવાને આભારી ઘા, ઈજા અથવા રોગ; અથવા

(૨) લશ્કરી સેવા પહેલાં અસ્તિત્વમાં રહેલા અથવા લશ્કરી સેવા દરમિયાન ઉદ્ભવેલા ઘા, ઈજા અથવા રોગની લશ્કરી સેવા દ્વારા ઉગ્રતા.

નોંધ:આ નિયમમાં ડિસ્ચાર્જ/સેવામાંથી અક્ષમ થયા પછીના મૃત્યુના કિસ્સાઓને પણ આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

૩. અસમર્થતા અથવા મૃત્યુ અને એટ્રિબ્યુટેબિલિટી અથવા ઉગ્રતાને સ્વીકારવા માટે લશ્કરી સેવા વચ્ચે કેન્ડિડેચુઅલ જોડાણ હોવું આવશ્યક છે.

જ. હકના મુદ્દા પર નિર્ણય લેતી વખતે તમામ પુરાવા, પ્રત્યક્ષ અને પરિસ્થિતિજન્ય બંનેને ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે અને લાભ અથવા વાજબી શંકા દાવેદારને આપવામાં આવશે.આ લાભ ક્ષેત્ર સેવા કેસમાં દાવેદારને વધુ ઉદારતાથી આપવામાં આવશે.

બીજી તરફ પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન સિંગલ જજ અને ડિવિઝન બેન્ચે જમીનની વાસ્તવિકતાઓની સ્પષ્ટ નોંધ લીધી છે કે પ્રતિવાદીને સંવેદનશીલ સરહદી વિસ્તારમાં તૈનાત કરવામાં આવ્યો હતો તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, તેની માંગની સ્પષ્ટપણે લશ્કરી સેવાને આભારી છે.

હરીફ રજૂઆતોની પ્રશંસા કરવા માટે નિયમન જરૂર કાઢવાની જરૂર છે.એ જ નીચે પ્રમાણે છે:

"જરૂર સેવાની વિશેષતા:

(અ) અપંગતા અથવા મૃત્યુનું કારણ સેવાનું કારણ છે કે નહીં તે નક્કી કરવાના હેતુ માટે, તે મહત્વનું નથી કે અપંગતા અથવા મૃત્યુનું કારણ ક્ષેત્ર સેવા/સક્રિય સેવા ક્ષેત્ર તરીકે જાહેર કરાયેલા વિસ્તારમાં થયું છે કે

સામાન્ય શાંતિ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ.જો કે, તે સ્થાપિત કરવું જરૂરી છે કે શું અપંગતા અથવા મૃત્યુ સેવાની શરતો સાથે આકસ્મિક જોડાણ ધરાવે છે કે કેમ.પ્રત્યક્ષ અને પરિસ્થિતિજન્ય બંને પ્રકારના તમામ પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે અને વાજબી શંકાનો લાભ, જો કોઈ હોય તો, વ્યક્તિને આપવામાં આવશે.આ સૂચનાઓના હેતુ માટે વાજબી શંકા તરીકે સ્વીકારવા માટેના પુરાવા અમુક અંશે સચોટ હોવા જોઈએ, જે નિશ્ચિતતા સુધી પહોંચતા નથી, તેમ છતાં ઉચ્ચ સ્તરની સંભાવના ધરાવે છે.આ સંબંધમાં, એ યાદ રાખવામાં આવશે કે વાજબી શંકાની બહારના પુરાવાનો અર્થ શંકાના પડછાયાની બહારના પુરાવા નથી.જો કોઈ વ્યક્તિ સામે પુરાવા એટલા મજબૂત હોય કે તેની તરફેણમાં માત્ર એક દૂરની શક્યતા છોડી દે છે, જેને સજા સાથે નકારી શકાય છે "અલબત્ત તે શક્ય છે પરંતુ ઓછામાં ઓછું સંભવિત નથી" તો કેસ વાજબી શંકાની બહાર સાબિત થાય છે.જો બીજી બાજુ, પુરાવા એટલા સમાન રીતે સંતુલિત હોય કે જેથી એક નિશ્ચિત નિષ્કર્ષને એક રીતે અથવા બીજી રીતે અવ્યવહાર રીતે પ્રસ્તુત કરી શકાય, તો તે કેસ એવો હશે જેમાં ક્ષેત્ર સેવા/સક્રિય સેવા ક્ષેત્રોમાં થતા કિસ્સાઓમાં વ્યક્તિને શંકાનો લાભ વધુ ઉદારતાથી આપી શકાય.

(બી) જો સશસ્ત્ર દળોમાં "ફરજ" ની વાસ્તવિક કામગીરી દરમિયાન ઘા/ઈજા ટકી રહી હોય તો ઘા અથવા ઈજાના પરિણામે અપંગતા અથવા મૃત્યુનું કારણ સેવાનું કારણ માનવામાં આવશે. પોતાની જાતે થયેલી ઈજાઓ અથવા વ્યક્તિની પોતાની ગંભીર બેદરકારી અથવા ગેરવર્તણૂકના કિસ્સામાં, બોર્ડ એ પણ ટિપ્પણી કરશે કે અપંગતા સ્વ-લાદવામાં, બેદરકારી અથવા ગેરવર્તણૂકથી કેટલી દૂર પરિણમી હતી.

(સી) રોગના પરિણામે અપંગતા અથવા મૃત્યુનું કારણ સેવા માટે જવાબદાર ગણવામાં આવશે જ્યારે તે સ્થાપિત થાય છે કે રોગ સેવા દરમિયાન ઉદ્ભવ્યો હતો અને સશસ્ત્ર દળોમાં ફરજની શરતો અને સંજોગો નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા અને રોગની શરૂઆતમાં ફાળો આપ્યો હતો. એવા કિસ્સાઓ કે જેમાં તે સ્થાપિત થાય છે કે સેવાની શરતો રોગની શરૂઆતને નિર્ધારિત કરતી નથી અથવા ફાળો આપતી નથી પરંતુ રોગના અનુગામી અભ્યાસક્રમને પ્રભાવિત કરે છે, તે સેવા દ્વારા તીવ્ર ગણવામાં આવશે. એક રોગ કે જે વ્યક્તિના સ્થાવર અથવા મૃત્યુ તરફ દોરી ગયો હોય તે સામાન્ય રીતે સેવામાં ઉદ્ભવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે જો સશસ્ત્ર દળોમાં સેવા માટે વ્યક્તિની સ્વીકૃતિ સમયે તેની કોઈ નોંધ કરવામાં આવી ન હોય. જો કે, જો તબીબી અભિપ્રાય એવું કહેવાના કારણોસર હોય

કે સેવા માટે સ્વીકૃતિ પહેલાં તબીબી તપાસ પર રોગ શોધી શકાયો ન હોત, તો રોગ સેવા દરમિયાન ઉદ્ભવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં.

(ડી) અપંગતા કે મૃત્યુ સેવા દ્વારા જવાબદાર છે કે ગંભીર છે કે નહીં તે પ્રશ્ન, તેના તબીબી પાસાઓ અંગે તબીબી બોર્ડ દ્વારા અથવા મૃત્યુ પ્રમાણપત્ર પર સહી કરનાર તબીબી અધિકારી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે. તબીબી બોર્ડ/તબીબી અધિકારી તેમના અભિપ્રાયના કારણો સ્પષ્ટ કરશે. તબીબી બોર્ડ/તબીબી અધિકારીનો અભિપ્રાય, જ્યાં સુધી તે અપંગતા અથવા મૃત્યુના વાસ્તવિક કારણ સાથે સંબંધિત છે અને જે સંજોગોમાં તેનો ઉદ્ભવ થયો છે તે અંતિમ માનવામાં આવશે. કારણ અને પરિચર સંજોગો સેવાને આભારી હોઈ શકે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન, જોકે, પેન્શન મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.

(ઈ) અમાન્ય હોવાના કિસ્સામાં મૃત્યુ પ્રમાણપત્ર અથવા તબીબી બોર્ડ પર સહી કરનારા તબીબી અધિકારીને મદદ કરવા માટે, સી. ઓ. એકમ-આના પર અહેવાલ રજૂ કરશે:-

(૧) એ. એફ. એમ. એસ. એફ-૮૧ ઈજાઓ સિવાયના તમામ કિસ્સાઓમાં.

(૧) યુદ્ધની ઇજાઓ સિવાયની ઇજાઓના તમામ કિસ્સાઓમાં
આઈ. એ. એફ. વાય-૨૦૦૬.

(એફ) જ્યાં ડિસેબિલિટી પેન્શન અથવા ડિસેબિલિટીના
પુનઃમૂલ્યાંકનનો સંબંધ હોય તેવા કિસ્સાઓમાં, તબીબી બોર્ડ હંમેશા
જરૂરી હોય છે અને એક જ તબીબી અધિકારીનું પ્રમાણપત્ર એવા સ્ટેશનો
સિવાય સ્વીકારવામાં આવશે નહીં જ્યાં આવા હેતુઓ માટે નિયમિત
તબીબી બોર્ડને ભેગા કરવું શક્ય અથવા શક્ય ન હોય. પછીના કિસ્સામાં
એક જ તબીબી અધિકારીનું પ્રમાણપત્ર તબીબી બોર્ડના ફોર્મ પર રજૂ
કરવામાં આવશે અને એડીએમએસ (આર્મી)/ઓએમએસ
(નેવી)/ડીએમએસ (એર) દ્વારા પ્રતિ સહી કરવામાં આવશે.

ભારત સંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ બલજિત સિંહ, [૧૯૯૬] ૧૧ એસ
સી સી ૩૧૫ માં આ અદાલતે પેન્શન રેગ્યુલેશન્સના નિયમ ૧૭૩ની નોંધ લીધી
હતી. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં મેડિકલ બોર્ડને જાણવા મળ્યું
હતું કે લશ્કરી સેવાને કારણે ઇજા/માંદગી થઈ છે અથવા તેના માટે જવાબદાર
હોવાના પુરાવાની ગેરહાજરી છે, ત્યાં હાઈકોર્ટનો સરકારને અપંગતા પેન્શન
ચૂકવવાનો નિર્દેશ સાચો નથી. તે અન્ય બાબતોની સાથે નીચે મુજબ અવલોકન
કરવામાં આવ્યું હતું:

"ક એવું જોવામાં આવે છે કે નિયમો હેઠળ માર્ગદર્શિકામાં વિવિધ માપદંડ સૂચવવામાં આવ્યા છે કે રોગ અથવા ઈજા ક્યારે લશ્કરી સેવાને આભારી છે.એવું જોવામાં આવે છે કે નિયમ ૧૭૩ હેઠળ અપંગતા પેન્શનની ગણતરી ત્યારે જ કરવામાં આવશે જ્યારે ઈજા, ઈજા અથવા રોગને કારણે અપંગતા આવી હોય જે લશ્કરી સેવાને આભારી હોય અથવા લશ્કરી સેવા પહેલાં અસ્તિત્વમાં હોય અથવા લશ્કરી સેવા દરમિયાન ઊભી થઈ હોય.જો આ શરતો સંતોષાય છે, તો આવશ્યકપણે પદધારી અપંગતા પેન્શન માટે હકદાર છે.આ બાબત પેરા ૭ના ખંડ (એ) થી (ડી) સુધી સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે, જેમાં વિચારવામાં આવ્યો છે કે રોગના સંદર્ભમાં તે હેઠળ ગણાયેલા નિયમોનું પાલન કરવું જરૂરી છે.કલમ (સી) એ જોગવાઈ કરે છે કે જો કોઈ રોગ સેવામાં ઉદ્ભવ્યો હોવાનું સ્વીકારવામાં આવે, તો તે પણ સ્થાપિત કરવું આવશ્યક છે કે લશ્કરી સેવાની શરતો રોગની શરૂઆતને નિર્ધારિત કરે છે અથવા ફાળો આપે છે અને તે શરતો લશ્કરી સેવામાં ફરજના સંજોગોને કારણે હતી.જ્યાં સુધી આ શરતો સંતોષાતી નથી, ત્યાં સુધી એવું ન કહી શકાય કે ઈજા પોતે લશ્કરી સેવાને કારણે થાય છે.મેડિકલ બોર્ડ ઓફ ડૉક્ટર્સના અહેવાલને ધ્યાનમાં રાખીને, તે લશ્કરી સેવાને કારણે નથી.આ નિષ્કર્ષ પર સંતોષકારક રીતે

પહોંચી શકાયું ન હોત કે સેવા દરમિયાન ઈજા થઈ હોવા છતાં, તે લશ્કરી સેવાને કારણે નહોતી.દરેક કિસ્સામાં, જ્યારે અપંગતા પેન્શન માટે દાવો કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે હકારાત્મક રીતે સ્થાપિત થવો જોઈએ, હકીકત તરીકે, કે શું ઈજા લશ્કરી સેવાને કારણે થઈ હતી કે જે લશ્કરી સેવા માટે અમાન્યતામાં ફાળો આપે છે.

આ સ્થિતિને ફરીથી ભારત સંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ ધીર સિંહ ચીન, કર્નલ (નિવૃત્ત) [૨૦૦૩] ૨ એસસીસી ૩૮૨ માં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવી હતી.પેરા ૭ માં તે નીચે મુજબ જોવા મળ્યું હતું:

"૭.તે નિયમન પડને વિચારણા માટે છોડી દે છે.ઉપરોક્ત નિયમનમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો કોઈ અધિકારી વચને કારણે અથવા કાર્યકાળ પૂર્ણ થયા પછી ફરજિયાતપણે નિવૃત્ત થાય છે, જો લશ્કરી સેવા દ્વારા જવાબદાર અથવા ગંભીર વિકલાંગતાથી નિવૃત્તિ પર પીડાય છે અને સેવા તબીબી સત્તાધિકારી દ્વારા નોંધવામાં આવે છે, તો તેને નિવૃત્તિ પેન્શન ઉપરાંત, એક અપંગતા તત્વ આપવામાં આવી શકે છે, જાણે કે તે અપંગતાને કારણે નિવૃત્ત થયો હોય.તે વિવાદમાં નથી કે પ્રતિવાદીને નિવૃત્તિ વચ પ્રાપ્ત કરવા પર ફરજિયાતપણે નિવૃત્ત કરવામાં આવ્યો હતો.તેથી, જે પ્રશ્ન વિચારણા માટે ઊભો થાય છે તે એ છે કે શું તે

નિવૃત્તિ સમયે લશ્કરી સેવાને આભારી અથવા લશ્કરી સેવા દ્વારા વધી ગયેલી અને સેવા તબીબી સત્તાધિકારી દ્વારા નોંધાયેલી અપંગતાથી પીડાતો હતો.અમે પહેલેથી જ મેડિકલ બોર્ડના અભિપ્રાયનો ઉદ્દેખ કર્યો છે જેમાં જાણવા મળ્યું છે કે જે બે અક્ષમતાઓથી પ્રતિવાદી પીડાતો હતો તે લશ્કરી સેવાને આભારી અથવા તીવ્ર ન હતી.તેથી સ્પષ્ટપણે, મેડિકલ બોર્ડના અભિપ્રાયમાં પ્રતિવાદીના કેસમાં નિયમન પડ લાગુ પડવાની શક્યતા નકારી કાઢવામાં આવી હતી.તેઓ જે રોગોથી પીડાતા હતા તે લશ્કરી સેવા દ્વારા જવાબદાર અથવા તીવ્ર હોવાનું જણાયું ન હતું, અને તે બંધારણીય રોગોના સ્વરૂપમાં હતા.તબીબી બોર્ડનો આવો અભિપ્રાય હોવાથી, અમારા મતે પ્રતિવાદી નિયમન પડ થી કોઈ લાભ મેળવી શકતો નથી.આ કાર્યવાહીમાં મેડિકલ બોર્ડના અભિપ્રાય પર હુમલો કરવામાં આવ્યો નથી અને તેથી તેને સ્વીકારવો જ જોઈએ.

ઉપર ઉદ્દેખિત કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને અને હકીકત એ છે કે મેડિકલ બોર્ડનો અભિપ્રાય સ્પષ્ટ રીતે એ અસર માટે હતો કે પ્રતિવાદીને થયેલી બીમારી લશ્કરી સેવાને આભારી ન હતી, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ અને ડિવિઝન બેન્ચ બંને તેમના સંબંધિત નિષ્કર્ષમાં ન્યાયી ન હતા.પ્રતિવાદી અપંગતા પેન્શન માટે હકદાર નથી.જો કે, કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર, પ્રતિવાદીને અપંગતા પેન્શન દ્વારા પહેલેથી જ કરવામાં આવેલી ચુકવણી તેની

પાસેથી વસૂલવામાં આવશે નહીં. અપીલને મંજૂરી છે પરંતુ સંજોગોમાં ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ વિના.

ડીજી

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*